Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U004408

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 07-08-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ступак Юлія Володимирівна
2. Yuliia V. Stupak

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2514-2577

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 091

Назва наукової спеціальності: Біологія

Галузь / галузі знань: біологія

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 091 Біологія

Дата захисту: 11-08-2026

Спеціальність за освітою: 101 Екологія

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 00000000

Місцезнаходження: ------, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14654

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 34.29.35, 34.35, 34.35.25

Тема дисертації:

1. Ulmus pumila L. на Чернігівському Поліссі: поширення,біоморфологія, екологія, фітоценотичні та фенологічні особливості

2. Ulmus pumila L. in Chernihiv Polesie: distribution, biomorphology, ecology, phytocenotic and phenological features

Реферат/анотація:

1. Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню Ulmus pumila L. на території Чернігівського Полісся – вивченню особливостей його поширення, ценотичної приуроченості, фенологічних характеристик, екологічних функцій та інвазійного потенціалу. Проблема чужорідних рослинних інвазій набула глобального масштабу і визнається одним із провідних чинників втрати біорізноманіття. Інвазійні деревні види особливо небезпечні, оскільки, формуючи щільні монодомінантні зарості, вони пригнічують аборигенну рослинність. Антропогенна трансформація ландшафтів і кліматичні зміни суттєво прискорюють ці процеси, відкриваючи нові екологічні ніші для чужорідних видів. Одним із інвазійних видів є Ulmus pumila, завдяки поєднанню широкої екологічної амплітуди, ефективного насіннєвого розмноження та

невибагливості до умов зростання він активно освоює нові ареали. За сучасними даними, U. pumila натуралізувався або набув інвазійного статусу в багатьох регіонах світу, зокрема у Північній та Південній Америці, Європі, Австралії та інших. В Україні U. pumila поширений у різних типах антропогенно трансформованих екотопів, зокрема в полезахисних лісосмугах, уздовж транспортних шляхів, на перелогах та в урбанізованих середовищах. Природні умови Чернігівського Полісся (помірно континентальний клімат, легкі дерново-підзолисті ґрунти, наявність антропогенно порушених екотопів) є сприятливими для закріплення та поширення виду. Попри зростаючу зацікавленість дослідників, роль виду у рослинному покриві Чернігівського Полісся, його поведінка у місцевих фітоценозах та екологічні функції в умовах техногенного навантаження є маловивченою. Це й зумовило актуальність та конкретну спрямованість дисертаційного дослідження. Мета дослідження полягала у проведенні комплексного дослідження U. pumila – вивчення особливостей поширення, фітоценотичної приуроченості, еколого-ценотичних, фенологічних та біоіндикаційних характеристик U. pumila в умовах Чернігівського Полісся, оцінювання інвазійного потенціалу виду, а також обґрунтування підходів до управління його поширенням. Матеріали зібрано протягом 2022–2025 рр. шляхом систематичних польових обстежень Чернігівського Полісся. Поширення виду вивчалось маршрутним і рекогносцирувальним методами із фіксацією локалітетів; рослинний покрив описувався за стандартною геоботанічною методикою на пробних площах. Сезонний розвиток U. pumila відстежувався протягом трьох вегетаційних сезонів за методикою І. М. Бейдемана з реєстрацією п'яти основних фаз і двадцяти однієї підфази. Вміст важких металів у зразках ґрунту та листків визначено методом атомно-абсорбційної спектрофотометрії; рівень шумового навантаження і пилове забруднення оцінювалися інструментально у трьох поясах на різних відстанях від залізничного полотна. Ефективність методів контролю вивчалась у польовому експерименті. Статистичну обробку результатів здійснено із застосуванням двофакторного дисперсійного аналізу.

2. The dissertation is devoted to a comprehensive study of Ulmus pumila L. in the Chernihiv Polesie region – examining the patterns of its distribution, coenotic affiliation, phenological characteristics, ecological functions, and invasive potential. The problem of alien plant invasions has reached a global scale and is recognized as one of the leading drivers of biodiversity loss. Invasive woody species are particularly dangerous: by forming dense monodominant thickets, they suppress native vegetation. Anthropogenic landscape transformation and climate change significantly accelerate these processes, opening new ecological niches for alien species. Ulmus pumila is one such invasive species. Owing to its broad ecological amplitude, effective seed reproduction, and undemanding growth requirements, it actively colonizes new habitats. According to current data, U. pumila has become naturalized or achieved invasive status in many regions of the world, including North and South America, Europe, Australia, and others. In Ukraine, U. pumila is widespread across various types of anthropogenically transformed ecotopes, including field-protective shelterbelts, roadsides and railway corridors, fallow lands, and urbanized environments. The natural conditions of the Chernihiv Polesie (moderately continental climate, light sod-podzolic soils, presence of anthropogenically disturbed ecotopes) are favorable for the establishment and spread of the species. Despite growing research interest, the role of the species in the plant cover of the Chernihiv Polesie, its behavior in local phytocoenoses, and its ecological functions under technogenic load remain poorly studied. This determined the relevance and specific focus of the dissertation research. The purpose of the study was to conduct a comprehensive study of U. pumila – to study the features of distribution, phytocenotic localization, ecological-cenotic, phenological and bioindication characteristics of U. pumila in the conditions of Chernihiv Polesie, to assess the invasive potential of the species, and to substantiate approaches to managing its spread. Materials were collected during 2022–2025 through systematic field surveys of the Chernihiv Polesie. The distribution of the species was studied using route and reconnaissance methods with recording of localities; vegetation cover was described using the standard geobotanical methodology on sample plots. The seasonal development of U. pumila was monitored over three growing seasons using the methodology of I.M. Beideman, with registration of five main phases and twenty-one sub-phases. Heavy metal content in soil and leaf samples was determined by atomic absorption spectrophotometry; noise load levels and dust pollution were assessed instrumentally in three zones at different distances from the railway track. The effectiveness of control methods was studied in a field experiment.

Statistical processing of results was performed using two- way analysis of variance.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Lukash, O., Miroshnyk, I., Morskyi, V., Stupak, Y., Aravin, M., Shakhnazarian, O., Sliuta, A., Sazonova, O., Strilets, S., & Szikura, A. (2024). Ecological strategies of ornamental invasive tree and shrub species in Chernihiv's green infrastructure. Taiwan Journal of Forest Science, 39(4), 311–322. https://doi.org/10.7075/TJFS.202412_39(4).0006
- Lukash, O., Stupak, Y., Morskyi, V., & Aravin, M. (2024). Adventive tree and shrub plant species with medicinal properties in the Chernihiv city's green infrastructure. Biota. Human. Technology, 1, 9–18. https://doi.org/10.58407/bht.1.24.1
- Ступак, Ю. (2025). Методи контролю поширення інвазійного виду Ulmus pumila L. поблизу залізничних колій. Biota. Human. Technology, 2, 8–17. https://doi.org/10.58407/bht.2.25.1
- Ступак, Ю., & Когут, Е. (2025). Біоіндикаційний потенціал Ulmus pumila L. у накопиченні важких металів поблизу залізничних колій. Biota. Human. Technology, 3, 12–20. https://doi.org/10.58407/bht.3.25.1
- Ступак, Ю. (2026). Сезонна динаміка фенофаз Ulmus pumila L. в системі захисних насаджень м. Чернігова (2023–2025 рр.). Biota. Human. Technology, 1, 61– 72. https://doi.org/10.58407/bht.1.26.5
- Лукаш, О. В., & Ступак, Ю. В. (2022). Інвазія Ulmus pumila L. у трав'яні фітоценози м. Чернігів. У Сучасні фітосозологічні дослідження в Україні: збірник наукових праць з нагоди вшанування пам'яті видатного фітосозолога, д-ра біол. наук, проф. Т. Л. Андрієнко-Малюк (1938–2016 рр.) (вип. 6, с. 50–56).
- Лукаш, О. В., Данько, Г. В., Яковенко, О. І., Бойко, В. В., Шахназарян, О. І., Морозова, І. В., Ступак, Ю. В. (2023). Знахідки чужорідних видів у Чернігівському районі Чернігівської області. У Знахідки чужорідних видів рослин та тварин в Україні (с. 260–266). Чернівці: Друк Арт.
- Ступак, Ю. (2023). Фенологічні фази розвитку Ulmus pumila L. у весняно- літній період у м. Чернігові. Biota. Human. Technology, 3, 60–67. https://doi.org/10.58407/bht.3.23.4
- Lukash, O., Miroshnyk, I., Morskyi, V., Stupak, Y., Strilets, S., Shakhnazarian, O., Sliuta, A., Aravin, M., & Sazonova, O. (2024). Ecological strategies of decorative invasive tree and shrub plant species in the city's green infrastructure. Proceedings, 105(1), 151–153. https://doi.org/10.3390/proceedings2024105151
- Лукаш, О., Морський, В., Аравін, М., & Ступак, Ю. (2024). Показники інвазійності декоративних деревних та чагарникових видів зеленої інфраструктури міста Чернігова. У Синантропізація рослинного покриву України: IV Всеукраїнська наукова конференція (11–12 вересня 2024 р., м. Київ, м. Біла Церква): збірник наукових статей (с. 89–93). Київ
- Stupak, Y. (2026). Leaf blade morphometry and morphological features of Ulmus pumila L. under conditions of Chernihiv Polesie. JENER Journal of Empirical and Non- Empirical Research, 2(5), 302–305. https://doi.org/10.4898/jener.v2i5.a30
- Lukash, O., & Stupak, Y. (2022). The locality of the invasive species Ulmus pumila L. in the North of Ukraine. In Plant biodiversity and sustainability: Book of abstracts of the International Scientific Conference (Chieti, Italy, October 13–14, 2022) (p. 37).

- Лукаш, О. В., Ступак, Ю. В., & Шахназарян, О. І. (2022). Ulmus L. у ксеротермних місцезростаннях м. Чернігова. У Освітні та наукові виміри природничих наук: збірник матеріалів III Всеукраїнської заочної наукової конференції (м. Суми, 9 листопада 2022 р.) (с. 20–23). Суми.
- Lukash, O. V., & Stupak, Y. V. (2023). The Chinese elm windbreak and noise strip in the Chernihiv city as the center of the Ulmus pumila L. invasion. У Рослини та урбанізація: матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 1 лютого 2023 р.) (с. 107–109). Дніпро.
- Ступак, Ю. В. (2023). Лікарські властивості представників роду Ulmus L. У Лікарські рослини: традиції та перспективи досліджень: матеріали VI міжнародної наукової конференції (Березоточа, 25 березня 2023 р.) (с. 247–248). Лубни.
- Ступак, Ю. (2023). Програма фенологічних спостережень за Ulmus pumila L. У Молодь і поступ біології: збірник тез доповідей XIX міжнародної наукової конференції (Львів, 26–28 квітня 2023 р.) (с. 74–75). Львів.
- Ступак, Ю. (2023). Перебіг фенологічних фаз Ulmus pumila L. у весняно- літній період. У Natural resources of border areas under a changing climate: The 7th International Scientific Conference: program, abstracts (Chernihiv, Ukraine, September 27–29, 2023). Chernihiv: Desna Polygraph.
- Lukash, O. V., Stupak, Y. V., Morskyi, V. I., & Aravin, M. A. (2024). Invasive trees and shrubs containing essential oils in the green infrastructure of the Chernihiv city. У Перспективні напрямки наукових досліджень лікарських та ефіроолійних культур: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Березоточа, 25 березня 2024 року) (с. 12–15). Київ: ТОВ «Центр поліграфії «КОМПРИНТ». https://doi.org/10.5281/zenodo.11119087
- Lukash, O., Miroshnyk, I., Morskyi, V., Stupak, Y., Strilets, S., Shakhnazarian, O., Sliuta, A., Aravin, M., & Sazonova, O. (2024). Ecological strategies of decorative invasive tree and shrub plant species in the city's green infrastructure. In Proceedings of the 3rd International Electronic Conference on Processes (May 29–31, 2024). MDPI. https://sciforum.net/paper/view/17579
- Ступак, Ю. (2024). Вміст важких металів у листях Ulmus pumila L. в умовах зростання біля залізничних шляхів. У Biogeosphere and socium: International scientific conference: program, abstracts (Słupsk, Poland, September 25–27, 2024) (с. 211–212). Chernihiv: Desna Polygraph.
- Ступак, Ю. В. (2025). Анатомічна характеристика Ulmus pumila L. в умовах техногенного впливу залізничної інфраструктури м. Чернігова. У Рослини та урбанізація: матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 3 лютого 2025 р.) (с. 141–143). Дніпро.
- Ступак, Ю. (2025). Методи контролю поширення інвазійного виду Ulmus pumila L. у призалізничній зоні. У Молодь і поступ біології: збірник тез доповідей XXI міжнародної наукової конференції студентів і аспірантів (м. Львів, 28 квітня – 1 травня 2025 р.) (с. 110–112). Львів.
- Ступак, Ю. В. (2025). Поширення Ulmus pumila L. на Чернігівському Поліссі. У Освітні та наукові виміри природничих наук: збірник матеріалів VI всеукраїнської заочної наукової конференції (м. Суми, 7 листопада 2025 р.) (с. 35– 37). Суми.
- Ступак, Ю. В. (2025). Стан вивченості Ulmus pumila L. в Україні. У Крок у науку: дослідження у галузі природничо-математичних дисциплін та методик їх навчання: збірник тез доповідей всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю студентів, аспірантів і молодих учених (м. Чернігів, 18 листопада 2025 р.) (с. 69). Чернігів.
- Ступак, Ю. (2026). Особливості будови кори Ulmus pumila L. у захисних смугах уздовж залізничних шляхів м. Чернігів. У Біогеосфера і соціум: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Берегове, 25-27 березня 2026 р.) (с. 473–474). Берегове.

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення стану навколишнього середовища

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лукаш Олександр Васильович

2. Oleksandr V. Lukash

Кваліфікація: д. б. н., професор, 03.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2702-6430

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=en&user=KDY-2pUAAAAJ; https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202369398

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Морозова Тетяна Василівна

2. Tetiana V. Morozova

Кваліфікація: к.б.н., доц., 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4836-1035

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державна наукова установа "Інститут екологічного відновлення та розвитку України"

Код за ЄДРПОУ: 45692642

Місцезнаходження: вулиця Митрополита Василя Липківського, 35, Київ, 03035, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Скляр Вікторія Григорівна

2. Viktoriia H. Skliar

Кваліфікація: д. б. н., професор, 03.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1301-7384

Додаткова інформація: scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59671609800&origin=recordpag

Повне найменування юридичної особи: Сумський національний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 04718013

Місцезнаходження: вул. Герасима Кондратьєва, Суми, Сумський р-н., 40021, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Карпенко Юрій Олександрович

2. Yurii O. Karpenko

Кваліфікація: к. б. н., доц., 03.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000000217038473

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кирієнко Світлана Володимирівна

2. Svitlana Kiriyenko

Кваліфікація: к.б.н., 03.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2960-8656

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Мехед Ольга Борисівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Мехед Ольга Борисівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Свердлов Володимир Олександрович
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна